

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۵۰):

از منظر حقوق عمومی

فصل پنجم و ششم (مواد ۲۸ تا ۳۱)

برنامه هفتم توسعه

شماره مسلسل: ۱۹۱۳۲

کد موضوعی: ۲۴۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۴/۲۳

عنوان گزارش:

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۵۰):
از منظر حقوق عمومی، فصول پنجم و ششم مواد (۲۸ تا ۳۱)

نام دفتر:

مطالعات حقوقی

تهیه و تدوین کنندگان:

محمد برزگر خسروی، حسین محمدی احمدآبادی، علی صابری دمنه

ناظر علمی:

مهدی عبدالملکی

اظهار نظر کننده:

امیرحسین بامتی طوسی

واژه‌های کلیدی:

۱. برنامه هفتم توسعه
۲. تنقیح پیشینی
۳. قانون‌نویسی
۴. سیاست‌های کلی نظام

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	خلاصه مدیریتی
۴.....	جدول
۳۷.....	نتیجه گیری
۳۷.....	منابع و مآخذ

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۵۰):

از منظر حقوق عمومی

فصل پنجم (مواد ۲۸ تا ۳۱)

چکیده

از بایسته‌های قانون‌گذاری، اثربخشی قانون است. اثربخشی یک قانون، میزان دستیابی به اهداف قانون است. یکی از لوازمی که تضمین‌کننده چنین امری است، اهتمام شایسته قانونگذاران بر رعایت اصل انطباق (عدم مغایرت با قانون اساسی و اسناد بالادستی) و اصول و قواعد قانون‌نویسی (از جمله ارتباط مفاد لایحه با عنوان لایحه و شفافیت قوانین و عدم نسخ ضمنی قوانین) است. عدم توجه به این نکته که طرح یا لایحه قانونی که در حال رسیدگی و تصویب است، چه قوانینی را اصلاح، نسخ و ترمیم می‌کند، نظام قانون‌گذاری را دچار هرج‌ومرج خواهد کرد. به دلیل اهمیت این موضوع، در این پژوهش با روش توصیفی به این سؤال پاسخ داده می‌شود که فصول پنجم و ششم لایحه برنامه هفتم توسعه از حیث اصل انطباق و قواعد قانون‌نویسی چه وضعیتی را دارند. بررسی‌ها حاکی از آن است برخی مواد لایحه برنامه، با قانون اساسی و اسناد بالادستی مغایر بوده و نیز بخشی از قوانین جاری کشور را بدون رعایت قواعد تنقیحی (عدم نسخ ضمنی) تغییر می‌دهند که این امر، از منظر اصول قانون‌نویسی، نادرست به نظر می‌رسد. نظام حقوقی کشور از این به هم‌ریختگی‌ها آسیب‌های فراوانی دیده‌است. بنابراین پیشنهاد می‌شود **اولاً**، احکام مغایر با قانون اساسی و اسناد بالادستی مورد بازنگری قرار گیرند؛ **ثانیاً**، هر یک از مواد لایحه برنامه که منجر به اصلاح قوانین کشور می‌شود و ماهیت برنامه‌ای ندارد، در قانون جاری مرتبط به خود جایابی و تعیین تکلیف شود. **ثالثاً**، احکام غیربرنامه‌ای، در قالبی غیر از لایحه برنامه مورد رسیدگی و تصویب قرار گیرد.

خلاصه مدیریتی

بررسی‌ها حاکی از آن است که برخی از احکام مقرر در فصول پنجم و ششم لایحه برنامه هفتم، ماهیت برنامه‌ای ندارند و از حیث اصل انطباق و قواعد قانون‌نویسی، با قانون اساسی و اسناد بالادستی مغایر بوده و یا بخشی از قوانین جاری کشور را بدون رعایت قواعد تنقیحی (عدم نسخ ضمنی) تغییر می‌دهند که این امر، از منظر اصول قانون‌نویسی، نادرست به نظر می‌رسد.

درج احکام دائمی و یا دارای ماهیت غیربرنامه‌ای در لوایح برنامه، به جهت عدم اجرای فرایند رسیدگی که در خصوص سایر قوانین در مجلس اجرا می‌شود و به تعبیر دقیق‌تر، سرعت بخشی به فرایند تصویب احکام و مفاد مدنظر، دارای سابقه‌ای طولانی در نظام قانون‌گذاری کشور است. این رویه منجر به تولید قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شد. شبیه این مشکل را در تبصره‌های دائمی بودجه و تصویب قانون اصلاح تبصره «۷۲» دائمی قانون بودجه اصلاحی سال ۱۳۵۲ و بودجه سال ۱۳۵۳ کل کشور مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۳۰، قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب سال ۱۳۸۰ به‌عنوان قانون آزمایشی و قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب سال ۱۳۸۴ و قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب سال ۱۳۹۳ در موضوع بودجه بوده‌ایم.

فارغ از ویژگی‌هایی که هر حکم قانونی باید داشته‌باشد، حکمی برنامه‌ای است که **اولاً**، موقت بوده و ماهیت دائمی نداشته‌باشد؛ لذا ایجاد سازمان که وجود آن مستلزم دوام و دائمی بودن آن سازمان است، غیر برنامه‌ای است مگر مواردی که سازمان برای مدت ۵ سال و یا به‌صورت آزمایشی موضوع اصل ۸۵ قانون اساسی ایجاد شود و در پایان مدت برنامه، وضعیت آن طبق قوانین تعیین تکلیف شود. **ثانیاً**، قرائن و سوابق موجود در قوانین کشور، نشانگر تکراری بودن و عدم هدف‌گذاری آن صرفاً در یک دوره از برنامه نباشد؛ لذا تکرار حکمی که در قوانین برنامه قبلی آمده باشد، برنامه‌ای تلقی نمی‌شود. درج چنین احکامی در لایحه برنامه، با اصول قانون‌نویسی (موضوع بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری ابلاغی ۱۳۹۸/۷/۶ مقام معظم رهبری)، مغایر است.

لایحه برنامه که پس از تصویب در مجلس، تبدیل به قانون برنامه می‌شود باید واجد مشخصات شکلی و ماهوی یک قانون باشد. بخشی از این مشخصات، در بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری به شرح ذیل آمده است:

۱. قابل اجرا بودن
۲. قابل سنجش بودن اجرا
۳. معطوف بودن به نیازهای واقعی
۴. شفافیت و عدم ابهام
۵. استحکام در ادبیات و اصطلاحات حقوقی
۶. ابتنا بر نظرات کارشناسی
۷. ارزیابی تأثیر اجرا
۸. ثبات

۹. نگاه بلندمدت

۱۰. نگاه ملی

۱۱. انسجام

۱۲. عدم تغییر یا اصلاح ضمنی بدون ذکر شناسه تخصصی

۱۳. عدالت محوری و اجتناب از تبعیض ناروا، عمومی بودن و شمول و جامعیت و حتی الامکان پرهیز از استثناهای

قانونی

مشخصات دیگری را نیز می توان به فهرست فوق اضافه کرد:

۱۴. روزآمدی (مستند به بند ۱۳ سیاست های کلی نظام اداری ابلاغی ۱۳۸۹/۱/۱۴ مقام معظم رهبری)

۱۵. دارای سازگاری و ثبات و شفافیت و هماهنگی (مستند به سیاست های کلی امنیت اقتصادی ابلاغی

۱۳۷۹/۱۱/۳ مقام معظم رهبری)؛ این مشخصه در بند ۱۱ فوق تحت عنوان، انسجام آمده است.

فصول پنجم و ششم لایحه برنامه هفتم مشتمل بر ۲۷ حکم لازم الاجرا است که از این ۲۷ حکم:

الف) ۲ حکم، یعنی حدود ۷ درصد، برنامه های هستند و ۲۵ حکم، یعنی ۹۳ درصد، غیربرنامه ای.

ب) ۲۰ حکم، یعنی حدود ۷۴ درصد، منجر به اصلاح قوانین جاری کشور می شوند و ۷ حکم، یعنی ۲۶ درصد،

این چنین نیستند.

پ) ۴ حکم، یعنی حدود ۱۵ درصد، با قانون اساسی و اسناد بالادستی مغایرتی ندارند و ۲۳ حکم، یعنی ۸۵

درصد، با قانون اساسی و اسناد بالادستی مغایر هستند.

نظام حقوقی کشور از عدم رعایت اصل انطباق و قواعد قانون نویسی، آسیب های فراوانی دیده است. بنابراین پیشنهاد

می شود اولاً، احکام مغایر با قانون اساسی و اسناد بالادستی مورد بازنگری قرار گیرند؛ ثانیاً، هر یک از مواد لایحه برنامه

که منجر به اصلاح قوانین کشور می شود و ماهیت برنامه ای ندارد، در قانون جاری مرتبط به خود جایابی و تعیین تکلیف

شود. ثالثاً، احکام غیربرنامه ای، در قالبی غیر از لایحه برنامه مورد رسیدگی و تصویب قرار گیرد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
۲۸				در اجرای بند پنجم سیاست‌های کلی برنامه و به‌منظور تحقق هدف کمی زیر مطابق با احکام این فصل، اقدام می‌شود.						در اجرای بند پنجم سیاست‌های کلی برنامه و به‌منظور تحقق هدف کمی زیر مطابق با احکام این فصل، اقدام می‌شود.
۲۹				به‌منظور کاهش ناترازی مالی سازمان‌ها و صندوق‌های بازنشستگی و جلوگیری از ورشکستگی و همچنین کاهش وابستگی آن‌ها به بودجه عمومی و ارتقا کیفیت و اصلاح ساختار بیمه‌های اجتماعی، اقدامات زیر از سال اول برنامه در صندوق‌های بازنشستگی کشوری، لشکری، تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی وابسته به دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی غیردولتی که از این پس، صندوق نامیده می‌شوند، انجام می‌شود.						

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
۲۹	الف			الف- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است، ظرف مدت یک‌سال پس از ابلاغ برنامه، نسبت به اصلاح ساختار این صندوق‌ها اعم از ادغام، انحلال، انتقال و همچنین ایجاد سازوکار تنظیم‌گری بیمه‌های اجتماعی طی مراحل قانونی اقدام نماید.			- اصلاح قانون مدیریت خدمات کشوری - اصلاح قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	اصلاح ماده ۱۱۳ قانون مدیریت خدمات کشوری ^۱ اصلاح ماده ۱۷ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی ^۲	- اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است. - ادغام، انحلال و انتقال صندوق‌های بازنشستگی دارای ماهیت تقنین بوده و لذا تفویض آن به وزارت کار، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی به نظر می‌رسد.	حکم زیر جایگزین ماده ۱۷ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی می‌شود: به‌منظور کاهش ناترازی مالی سازمان‌ها و صندوق‌های بازنشستگی و جلوگیری از ورشکستگی و همچنین کاهش وابستگی آن‌ها به بودجه عمومی و ارتقا کیفیت و اصلاح ساختار بیمه‌های اجتماعی، اقدامات زیر از سال اول برنامه هفتم در صندوق‌های بازنشستگی کشوری، لشکری، تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی وابسته به دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی غیردولتی که از این پس، صندوق نامیده می‌شوند، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است، ظرف مدت یک‌سال پس از ابلاغ برنامه هفتم، نسبت به اصلاح

۱. ماده ۱۱۳ (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۴/۰۸) - دولت مکلف است تا پایان قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در خصوص تجمیع کلیه صندوق‌های بازنشستگی اعم از کشوری و تأمین اجتماعی در سازمان تأمین اجتماعی اقدامات قانونی لازم را به عمل آورد. سازمان مذکور زیرمجموعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است و وزیر در برابر مراجع قانونی ذی‌ربط پاسخگو می‌باشد.

۲. ماده ۱۷ (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۴/۰۸) - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است حداکثر ظرف مدت یک سال از تاریخ تصویب این قانون نسبت به بررسی و اصلاح اساسنامه‌های کلیه دستگاه‌های اجرایی، صندوق‌ها و نهادهای دولتی و عمومی فعال در قلمروهای بیمه‌ای، حمایتی و امدادی (در چارچوب طرح جامع امداد و نجات کشور) نظام و سایر دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است، اقدام و مراتب را پس از تأیید شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی به تصویب هیئت وزیران برساند، استفاده از اعتبارات عمومی برای دستگاه‌ها، صندوق‌ها و نهادهای مصوب جدید مجاز خواهد بود اصلاح آن بخش از اساسنامه‌ها که مربوط به ارکان نهادهای فوق‌الذکر می‌باشد، باید به ترتیبی صورت پذیرد که ترکیب کلی ارکان آنها به‌صورت زیر باشد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
										ساختار این صندوق‌ها اعم از ادغام، انحلال، انتقال و همچنین ایجاد سازوکار تنظیم‌گری بیمه‌های اجتماعی طی مراحل قانونی اقدام نماید. این ماده بر ماده ۱۱۳ قانون مدیریت خدمات کشوری حاکم است.
۲۹	ب			ب- دولت مکلف است در طول برنامه و در قالب بودجه‌های سنواتی نسبت به تأدیه بدهی حسابرسی شده (به‌صورت غیر مرکب) خود به سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از محل سهام شرکت‌های دولتی بورسی قابل‌واگذاری، مشروط به			اصلاح قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی اصلاح قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون برنامه ششم توسعه	اصلاح بند «ه» ماده «۷» قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی ^۱ بند د تبصره ۱۹ قانون بودجه ۱۴۰۲ کل کشور ^۲	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است. حکم به تهاتر موضوع این بند بدون گردش در خزانه با اصل ۵۳ مغایر است	حکم زیر به‌عنوان تبصره به بند «ه» ماده «۷» قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد: به‌منظور کاهش نাত্রازی مالی سازمان‌ها و صندوق‌های بازنشستگی و جلوگیری از ورشکستگی و همچنین کاهش وابستگی آن‌ها به بودجه عمومی و ارتقا کیفیت و اصلاح ساختار بیمه‌های اجتماعی، اقدامات زیر از

۱. هـ) مطالبات سازمانها، صندوق‌ها و مؤسسات بیمه‌ای فعال در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی از دولت بر مبنای ارزش واقعی روز و براساس نرخ اوراق مشارکت پرداخت خواهد شد.
۲. د) به منظور اجرای تکالیف این قانون و در صورت درخواست دستگاه‌های اجرایی دارای اعتبار از محل مصارف عمومی دولت، صندوق‌های بازنشستگی کشوری، لشکری و تأمین اجتماعی و همچنین در اجرای ماده (۹۰) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی:
 ۱. دولت موظف است به منظور تأدیه بدهی قطعی حسابرسی شده خود به سازمان تأمین اجتماعی حداقل هفتصد هزار میلیارد (۷۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال از روشهای تهاتر یا واگذاری سهام، واگذاری نفت خام و میعانات گازی و یا تضمین اصل و سود اوراق مالی اسلامی منتشرشده سازمان مذکور با سررسید تا پنج سال اقدام نماید.
 ۲. به دولت اجازه داده می‌شود از طریق وزارت امور اقتصادی و دارایی نسبت به واگذاری سهام و سهم‌الشرکه متعلق به دولت و شرکتهای دولتی در بنگاههای مشمول واگذاری به دستگاه‌های اجرایی و صندوق‌های بازنشستگی کشوری، لشکری و سازمان‌های تأمین اجتماعی و تأمین اجتماعی نیروهای مسلح با رعایت قوانین و مقررات مربوط در سقف منابع ردیف درآمدی ۳۱۰۵۰۱ اقدام نماید.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				آنکه این سهام از چهل و نه درصد (۴۹٪) تجاوز ننماید و مدیریت اداره آن‌ها به این صندوق‌ها واگذار نشود؛ اقدام نماید. تمام وجوه پرداختی دولت به صندوق‌های بازنشستگی، مازاد بر سهم کارفرمایی و سهم دولت و همچنین کلیه تضامین قانونی تأدیه نشده، به‌عنوان تأدیه بدهی دولت محسوب می‌شود.			قانون بودجه ۱۴۰۲	بند ۴ ماده ۶ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم ^۱ بند (الف) ماده ۱۲ قانون برنامه ششم ^۲		سال اول برنامه هفتم در صندوق‌های بازنشستگی کشوری، لشکری، تأمین اجتماعی و سایر صندوق‌های بازنشستگی وابسته به دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی غیردولتی که از این پس، صندوق نامیده می‌شوند، دولت مکلف است در طول برنامه هفتم و در قالب بودجه‌های سنواتی نسبت به تأدیه بدهی حسابرسی شده (به‌صورت غیر مرکب) خود به سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از محل سهام شرکت‌های دولتی بورسی قابل‌واگذاری، مشروط به آنکه این سهام از چهل و نه درصد (۴۹٪) تجاوز ننماید و مدیریت اداره آن‌ها به این صندوق‌ها واگذار نشود؛ اقدام نماید. تمام وجوه پرداختی دولت به صندوق‌های بازنشستگی، مازاد بر

- ۴.۱- تسویه، تهاتر و تأدیه بدهیهای قانونی دولت به اشخاص حقوقی (بند ۱) این ماده و شرکت‌های تابعه و وابسته به آنها و بانکها و شرکت‌های وابسته به آنها از طریق واگذاری سهام بنگاهها، اموال و دارایی‌های دولت و شرکت‌های دولتی ممنوع است. دولت می‌تواند از طریق فروش سهام بنگاهها و اموال و دارایی‌های خود و شرکت‌های دولتی و تبدیل به وجوه نقد، در چارچوب بودجه‌های سنواتی بدهی‌های خویش را تأدیه نماید.
۲. الف (دولت مکلف است در طول اجرای قانون برنامه در قالب بودجه سنواتی نسبت به تأدیه بدهی حسابرسی شده خود به سازمان تأمین اجتماعی از محل سهام قابل واگذاری دولت در قالب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن، املاک مازاد بر نیاز دستگاه‌های اجرایی، تأدیه نقدی در بودجه سنواتی، اوراق بهادار قانونی و امتیازات مورد توافق اقدام کند. این بند شامل دستگاه‌های زیر نظر مقام معظم رهبری و قوای مقننه و قضائیه و نهادهای عمومی غیردولتی نمی‌شود.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	دارای ماهیت برنامه‌ای	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
										سهم کارفرمایی و سهم دولت و همچنین کلیه تضامین قانونی تأدیه نشده، به‌عنوان تأدیه بدهی دولت محسوب می‌شود. حکم این تبصره بر این بند و بر بند ۴ ماده ۶ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم حاکم است.
۲۹	پ			پ- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است با همکاری سازمان، «ضوابط سرمایه‌گذاری سازمان‌ها و صندوق‌های بازنشستگی» را			اصلاح قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	بندهای «ز»، «ح» ^۲ و «ط» ^۳ ماده ۳ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی و ماده ۷ قانون مذکور ^۴	تفویض اختیار به هیئت‌وزیران در خصوص تصویب ضوابط سرمایه‌گذاری سازمان‌ها و صندوق‌های بازنشستگی،	متن زیر به‌عنوان تبصره به ماده ۱۵ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی الحاق می‌گردد: به‌منظور کاهش ناترازی مالی سازمان‌ها و صندوق‌های

۱. ز) نظارت بر عملکرد صندوق‌های بیمه‌ای.

۲. ح) پیگیری اصلاح اساسنامه‌های شرکتها و صندوق‌های بیمه‌ای به نحوی که اصل بنگاهداری برای شرکتها و صندوق‌های بیمه‌ای لحاظ شود.

۳. ط) نظارت بر تعادل منابع و مصارف صندوق‌ها بر اساس علم محاسبات بیمه‌ای.

۴. ماده ۷- اصول و سیاستهای مالی نظام جامع تأمین اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

الف) پایداری منابع مالی شامل:

۱. استفاده از منابع عمومی.

۲. منابع حاصل از هدفمند کردن یارانه‌ها.

۳. ایجاد تعادل بین منابع و مصارف صندوق‌های بیمه‌ای ضمن حفظ شخصیت حقوقی و استقلال منابع مالی صندوقها.

۴. تأمین منابع بخش بیمه‌ای با مشارکت کارفرما، بیمه شده، دولت.

۵. منابع اختصاص داده شده برای جبران اجتماعی خسارت‌های ناشی از سیاستهای اقتصادی و توسعه‌ای.

۶. استفاده از منابع حاصل از کمکهای مردمی در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی.

۷. استفاده از منابع حاصل از وقف در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی.

۸. استفاده از منابع حاصل از خمس، زکات و سایر وجوه شرعی در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی، با مجوز مراجع تقلید.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامهای	دارای ماهیت غیر برنامهای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				به منظور ارتقای ذخایر صندوقها، حفظ حقوق و تعهدات بین نسلی بیمه شدگان، تقویت حاکمیت شرکتی، شفافیت در امور سرمایه گذاریها، سودآوری و کارآمدسازی سبد سرمایه گذاریها، کاهش بنگاه داری، تغییر رویکرد به سمت سرمایه گذاریهای				و ماده ۱۵ قانون یادشده ^۱	مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است و ضوابط مقرر در این بند، کفایت برای پوشش جوانب این امر نمی کند اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون گذاری موضوع بند ۹ سیاست های کلی نظام قانون گذاری است استفاده از عبارت غیرفارسی	بازنشستگی و جلوگیری از ورشکستگی و همچنین کاهش وابستگی آنها به بودجه عمومی و ارتقا کیفیت و اصلاح ساختار بیمه های اجتماعی، اقدامات زیر از سال اول برنامه در صندوق های بازنشستگی کشوری، لشکری، تأمین اجتماعی و سایر صندوق های بازنشستگی وابسته به دستگاه های اجرایی و نهادهای عمومی

۹. استفاده از منابع حاصل از صدقات و نذورات در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی.

۱۰. استفاده از منابع، اموال و دارائی های نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی در قلمروهای مختلف نظام تأمین اجتماعی با اذن مقام رهبری.

۱۱. درآمد ناشی از سرمایه گذاریها و مدیریت وجوه و ذخائر دستگاه های اجرایی دولتی و عمومی، سازمانها، مؤسسات و صندوق های فعال در قلمروهای مختلف نظام تأمین اجتماعی.

تبصره - اتخاذ تمهیدات مالی، اعتباری و ساختاری لازم به منظور تداوم استمرار توان پاسخگویی حوزه های بیمه ای، حمایتی و امدادی نظام به نیازهای شهروندان.

ب) نظارت مالی بر منابع: تمام دستگاهها، سازمانها، مؤسسات، نهادها و صندوق های فعال در قلمروهای بیمه ای، حمایتی و امدادی، در حد استفاده از منابع و تسهیلات نظام تأمین اجتماعی تحت نظارت دولت در چارچوب این قانون قرار می گیرند.
ج) اجرای تصمیمات و احکام دولت در جهت کاهش منابع و یا افزایش مصارف و تعهدات صندوقها و مؤسسات بیمه ای منوط به تأمین منابع مالی معادل آن خواهد بود. لغو مفاد این بند مشروط به تصریح نام و ذکر موضوع در سایر قوانین خواهد بود.

د) وجوه، اموال، ذخائر و دارائی های صندوق های بیمه اجتماعی و درمانی در حکم اموال عمومی بوده و مالکیت آن مشاع و متعلق به همه نسلهای جامعه تحت پوشش است، هرگونه تصرف دولت در این اموال و رابطه مالی دولت با صندوق های موصوف در چارچوب قوانین ومقررات مورد عمل صندوقها خواهد بود .

ه) مطالبات سازمانها، صندوقها و مؤسسات بیمه ای فعال در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی از دولت بر مبنای ارزش واقعی روز و براساس نرخ اوراق مشارکت پرداخت خواهد شد.

۱. ماده ۱۵ - وظایف شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی به شرح زیر می باشد :

الف) هماهنگی سیاست های اجتماعی .

ب) تعامل با شورای اقتصاد و سایر شوراهای فرابخشی برای حل مسائل اجتماعی .

ج) بررسی، اصلاح و تأیید سیاستهای رفاه و تأمین اجتماعی و پیشنهاد آن به هیئت وزیران با رعایت سیاستهای کلی نظام .

د) بررسی، اصلاح و تأیید بودجه سالانه رفاه و تأمین اجتماعی در قالب سیاستهای عمومی و بودجه ای کشور و پیشنهاد آن به هیئت وزیران .

ه) پیشنهاد ضوابط کلی نحوه مدیریت وجوه، ذخائر و سرمایه گذاریهای دستگاه های اجرایی، دولتی و عمومی، سازمانها، مؤسسات و صندوق های فعال در قلمروهای مختلف نظام تأمین اجتماعی با تصویب هیئت وزیران .

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				<p>بورسی، مسئولیت‌پذیری هیئت‌مدیره و اصول تحلیل ریسک، علاوه بر ضوابط مندرج در بند (ه) ماده (۱۵) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی، ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ برنامه تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برساند، به‌نحوی که تا پایان برنامه هشتاد درصد (۸۰٪) دارایی‌های صندوق‌ها در قالب سهام غیر مدیریتی سودآور باشد.</p>					«ریسک»، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی است	<p>غیردولتی که از این پس، صندوق نامیده می‌شوند، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است با همکاری سازمان، «ضوابط سرمایه‌گذاری سازمان‌ها و صندوق‌های بازنشستگی» را به‌منظور ارتقای ذخایر صندوق‌ها، حفظ حقوق و تعهدات بین نسلی بیمه‌شدگان، تقویت حاکمیت شرکتی، شفافیت در امور سرمایه‌گذاری‌ها، سودآوری و کارآمدسازی سبد سرمایه‌گذاری‌ها، کاهش بنگاه‌داری، تغییر رویکرد به سمت سرمایه‌گذاری‌های بورسی، مسئولیت‌پذیری هیئت‌مدیره و اصول تحلیل ریسک، علاوه بر ضوابط مندرج در بند (ه) ماده (۱۵) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی، ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ برنامه هفتم تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برساند، به‌نحوی که تا پایان برنامه هفتم هشتاد درصد (۸۰٪) دارایی‌های صندوق‌ها در قالب سهام غیر مدیریتی سودآور باشد.</p>

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
										این تبصره بر بندهای «ز»، «ح» و «ط» ماده ۳ و مواد ۷ و ۱۵ این قانون حاکم است.
۲۹	ت			ت- دستگاه‌های اجرایی مکلفند تسویه قراردادهای خود با اشخاص حقیقی اعم از موقت یا دائمی را منوط به اخذ تأییدیه پرداخت حق بیمه توسط اشخاص مذکور به سازمان تأمین اجتماعی نمایند.			اصلاح قانون تأمین اجتماعی	ماده ۳۸ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	متن زیر به‌عنوان تبصره ۳ به ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی الحاق می‌گردد: دستگاه‌های اجرایی مکلفند تسویه قراردادهای خود با اشخاص حقیقی اعم از موقت یا دائمی را منوط به اخذ تأییدیه پرداخت حق بیمه توسط اشخاص مذکور به سازمان تأمین اجتماعی نمایند.
۲۹	ث			ث- کارفرمایان موضوع بند (۴) ماده (۲) قانون تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۵۴)			- اصلاح قانون تأمین اجتماعی - قانون کار	ماده ۴ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴	واگذاری تعریف و مشمولین موضوع این بند به آیین‌نامه با توجه به	متن زیر به‌عنوان تبصره ۶ به ماده (۴) قانون تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد:

- ماده ۳۸- در مواردی که انجام کار به طور مقاطعه به اشخاص حقیقی یا حقوقی واگذار می‌شود کارفرما باید در قراردادی که منعقد می‌کند مقاطعه کار را متعهد نماید که کارکنان خود همچنین کارکنان مقاطعه‌کاران فرعی را نزد سازمان بیمه نماید و کل حق بیمه را به ترتیب مقرر در ماده ۲۸ این قانون بپردازد. پرداخت پنج درصد بهای کل کار مقاطعه‌کار از طرف کارفرما موکول به ارائه مفصاحساب از طرف سازمان خواهد بود. در مورد مقاطعه‌کارانی که صورت مزد و حق بیمه کارکنان خود را در موعد مقرر به سازمان تسلیم و پرداخت می‌کنند معادل حق بیمه پرداختی بنا به درخواست سازمان از مبلغ مذکور آزاد خواهد شد. هر گاه کارفرما آخرین قسط مقاطعه‌کار را بدون مطالبه مفصاحساب سازمان بپردازد مسئول پرداخت حق بیمه مقرر و خسارات مربوط خواهد بود و حق دارد وجوهی را که از این بابت به سازمان پرداخته است از مقاطعه‌کار مطالبه و وصول نماید. کلیه وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی -همچنین شهرداریها و اتاق اصناف و مؤسسات غیر دولتی و مؤسسات خیریه و عام‌المنفعه مشمول مقررات این ماده می‌باشند
- ماده ۴- مشمولین این قانون عبارتند از:
 - افراد که به هر عنوان در مقابل دریافت مزد یا حقوق کار می‌کنند.
 - صاحبان حرف و مشاغل آزاد.
 - دریافت‌کنندگان مستمریهای بازنشستگی، ازکارافتادگی و فوت.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				<p>اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی غیردولتی، مشروط به عدم پوشش بیمه بازنشستگی در سایر صندوق‌ها به‌ترتیب مقرر در ماده (۲۸) قانون مذکور و اصلاحات بعدی آن، از تاریخ اشتغال به کار در کارگاه، می‌توانند در زمره مشمولین قانون مذکور قرار گیرند. آیین‌نامه اجرایی موضوع این بند شامل مشمولین، فرایند اجرایی، تعریف استمرار پوشش بیمه‌ای و دستمزد مبنای کسر حق بیمه، ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ برنامه، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.</p>				<p>ماده ۵ قانون کار مصوب ۱۳۶۹</p>	<p>ماهیت تقنینی مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است. تکرار قانون، زاید و مغایر با بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری به نظر می‌رسد.</p>	<p>کارفرمایان موضوع بند (۴) ماده (۲) قانون تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۵۴) اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی غیردولتی، مشروط به عدم پوشش بیمه بازنشستگی در سایر صندوق‌ها به‌ترتیب مقرر در ماده (۲۸) قانون مذکور و اصلاحات بعدی آن، از تاریخ اشتغال به کار در کارگاه، می‌توانند در زمره مشمولین قانون مذکور قرار گیرند. آیین‌نامه اجرایی موضوع این بند شامل مشمولین، فرایند اجرایی، تعریف استمرار پوشش بیمه‌ای و دستمزد مبنای کسر حق بیمه، ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ برنامه هفتم، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.</p>

۱. ماده ۵ - کلیه کارگران، کارفرمایان، نمایندگان آنان و کارآموزان و نیز کارگاه‌ها مشمول مقررات این قانون می‌باشند.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
										این تبصره بر تبصره ۵ این ماده حاکم است.
۲۹	ج			ج- ارائه‌دهندگان خدمات حمل‌ونقل بار و مسافر که از طریق سکوهای (پلتفرم‌های) مجازی به فعالیت مشغول بوده و بیمه بازنشستگی ندارند؛ مجاز به بیمه نمودن خود نزد سازمان تأمین اجتماعی هستند. آیین‌نامه اجرایی موضوع این بند به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ظرف مدت نه (۹) ماه پس از ابلاغ این برنامه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.			تکرار حکم قانون اصلاح بند (ب) و تبصره ۳ ماده ۴ قانون تأمین اجتماعی	تبصره ۳ ماده ۴ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴	تفویض تصویب آیین‌نامه اجرایی بدون تعیین ضابطه به جهت ماهیت تقنین آن مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی به نظر می‌رسد.	متن زیر به‌عنوان تبصره ۷ به قانون بیمه اجتماعی رانندگان حمل و نقل بار و مسافر بین‌شهری الحاق می‌یابد: ارائه‌دهندگان خدمات حمل‌ونقل بار و مسافر که از طریق سکوهای (پلتفرم‌های) مجازی به فعالیت مشغول بوده و بیمه بازنشستگی ندارند؛ مجاز به بیمه نمودن خود نزد سازمان تأمین اجتماعی هستند. آیین‌نامه اجرایی موضوع این بند به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ظرف مدت نه (۹) ماه پس از ابلاغ برنامه هفتم به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

- تبصره ۳- تعیین میزان حق بیمه که با توجه به ماده ۲۸ این قانون باید توسط افراد صنفی و سایر صاحبان حرف و مشاغل آزاد پرداخت شود طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد وزارت رفاه اجتماعی به تصویب کمیسیونهای رفاه اجتماعی و امور اقتصادی و دارایی مجلسین می‌رسد.
- ماده واحده- از تاریخ تصویب این قانون کلیه رانندگان وسایط حمل و نقل بار و مسافر بین‌شهری مشمول قانون تأمین اجتماعی قرار گرفته و مکلفند حق بیمه مقرر در قانون تأمین اجتماعی را رأساً بر مبنای درآمدی که همه ساله طبق ماده ۳۵ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴.۴.۳ تعیین می‌گردد حداقل سه ماهه به سازمان مزبور پرداخت و از مزایای قانون تأمین اجتماعی برخوردار گردند. در صورت عدم پرداخت حق بیمه، سازمان تأمین اجتماعی حق بیمه راننده و متفرعات آن را طبق ماده (۵۰) قانون مذکور وصول می‌نماید

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
۲۹	ج			<p>چ- حق بیمه سهم دولت، کارفرما و بیمه‌شده در مورد کلیه بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی با رعایت ماده (۲۹) قانون تأمین اجتماعی برای مابه‌التفاوت دستمزدهای دو تا پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب دو، بیست و هشت درصد (۲٪، ۲۰٪، ۸٪) و برای مابه‌التفاوت دستمزدهای مازاد بر پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب یک، نوزده و ده درصد (۱٪، ۱۹٪، ۱۰٪) خواهد بود.</p>			اصلاح قانون تأمین اجتماعی	<p>بند «۱» ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی^۱</p>	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	<p>حکم زیر به‌عنوان تبصره به بند ۱ ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد:</p> <p>حق بیمه سهم دولت، کارفرما و بیمه‌شده در مورد کلیه بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی با رعایت ماده (۲۹) قانون تأمین اجتماعی برای مابه‌التفاوت دستمزدهای دو تا پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب دو، بیست و هشت درصد (۲٪، ۲۰٪، ۸٪) و برای مابه‌التفاوت دستمزدهای مازاد بر پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب یک، نوزده و ده درصد (۱٪، ۱۹٪، ۱۰٪) خواهد بود.</p>
۲۹	ح			<p>ح- در صندوق‌های بازنشستگی لشکری و کشوری، حق بیمه سهم کارفرما و بیمه‌شده برای مابه‌التفاوت دستمزدهای مازاد بر دو تا پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب دوازده و نیم و ده درصد (۱۲/۱۵٪، ۱۰٪) و برای</p>			اصلاح قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان	<p>ماده ۱۲ قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان</p>	واگذاری سطح‌بندی و ترکیب کسور بازنشستگی سهم بیمه‌شده و کارفرما سایر صندوق‌ها به مصوبه هیئت‌وزیران با توجه به ماهیت تقنین آن مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی اصلاح ضمنی قوانین مغایر	<p>حکم زیر به‌عنوان تبصره به ماده ۱۲ قانون اصلاح پاره‌ای از مقررات مربوط به حقوق بازنشستگی، بانوان شاغل، خانواده‌ها و سایر کارکنان الحاق می‌یابد:</p> <p>در صندوق‌های بازنشستگی لشکری و کشوری، حق بیمه سهم کارفرما و</p>

۱. ماده ۲۸- منابع درآمد سازمان به شرح زیر می‌باشد:

۱. حق بیمه از اول مهر ماه تا پایان سال ۱۳۵۴ به میزان بیست و هشت درصد مزد یا حقوق است که هفت درصد آن به عهده بیمه‌شده و هجده درصد به عهده کارفرما و سه درصد به وسیله دولت تأمین خواهد شد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				مابه‌التفاوت دستمزدهای مازاد بر پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب یازده و نیم و یازده درصد (۱۱٪، ۱۱٪/۵) خواهد بود. در سایر صندوق‌های بازنشستگی، سطح‌بندی و ترکیب کسور بازنشستگی سهم بیمه‌شده و کارفرما به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.				سایر کارکنان مصوب ۱۳۷۹	با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	بیمه‌شده برای مابه‌التفاوت دستمزدهای مازاد بر دو تا پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب دوازده و نیم و ده درصد (۱۲/۵٪، ۱۰٪) و برای مابه‌التفاوت دستمزدهای مازاد بر پنج برابر حداقل دستمزد قانون کار به ترتیب یازده و نیم و یازده درصد (۱۱/۵٪، ۱۱٪) خواهد بود. در سایر صندوق‌های بازنشستگی، سطح‌بندی و ترکیب کسور بازنشستگی سهم بیمه‌شده و کارفرما به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.
۲۹	خ			خ- تمامی بیمه‌پردازانی که طبق قوانین و مقررات فعلی واجد شرایط بازنشستگی			اصلاح قانون مدیریت خدمات کشوری	ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات کشوری ^۲	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های	متن زیر به‌عنوان تبصره ۴ به ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات کشوری و به‌عنوان تبصره ۳ به ماده

۱. ماده ۱۲ - به دولت اجازه داده می‌شود نرخ کسور بازنشستگی کلیه کارکنان بخش دولتی اعم از کشوری و لشکری را به‌صورت یکسان و حداکثر تا نه درصد (۹٪) سهم کارکنان و یک و نیم برابر آن سهم دولت تصویب و اجراء نماید و عدم تصویب آن مانع اجرای این قانون نخواهد بود.

۲. ماده ۱۰۳ - دستگاه اجرایی با داشتن یکی از شرایط زیر می‌تواند کارمند خود را بازنشسته نماید:

الف) حداقل سی سال سابقه خدمت برای مشاغل غیر تخصصی و سی و پنج سال برای مشاغل تخصصی با تحصیلات دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر یا درخواست کارمند برای سنوات بالاتر از ۳۰ سال.
تبصره (الحاقی ۲۴، ۱۱، ۱۳۹۵) - ایثارگرانی که به موجب قوانین و مقررات مربوط از امتیاز یک مقطع تحصیلی بالاتر برخوردارند نیز با داشتن مدرک کارشناسی، مشمول حکم این ماده می‌باشند و می‌توانند تا سی و پنج سال خدمت نمایند.
ب) حداقل شصت سال سن و حداقل بیست و پنج سال سابقه خدمت با بیست و پنج روز حقوق.

تبصره ۱ - سابقه مذکور در بند (الف) و همچنین شرط سنی مزبور در بند «ب» برای متصدیان مشاغل سخت و زیان‌آور و جانبازان و معلولان تا پنج سال کمتر می‌باشد و شرط سنی برای زنان منظور نمی‌گردد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				هستند و سن آنها برای زنان کمتر از پنجاه و سه سال و برای مردان کمتر از پنجاه و شش سال است؛ در طول برنامه، هر سال به میزان چهار ماه به سنوات اشتغال آنها برای بازنشستگی تا تحقق شرایط سنی مذکور، اضافه می‌شود. صندوق‌هایی که شرط سنی بازنشستگی مشمولان آنها بالاتر از ارقام فوق‌الذکر است از مفاد این بند مستثنا هستند.			اصلاح قانون تأمین اجتماعی اصلاح ماده ۱۱۰ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران	ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی^۱	کلی نظام قانون گذاری است	۷۶ قانون تأمین اجتماعی و به‌عنوان تبصره به ماده ۱۱۰ قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران الحاق می‌یابد: تمامی بیمه‌پردازانی که طبق قوانین و مقررات فعلی واجد شرایط بازنشستگی هستند و سن آنها برای زنان کمتر از پنجاه و سه سال و برای مردان کمتر از پنجاه و شش سال است؛ در طول برنامه هفتم، هر سال به میزان چهار ماه به سنوات اشتغال آنها برای بازنشستگی تا تحقق شرایط سنی مذکور، اضافه می‌شود. صندوق‌هایی که شرط سنی بازنشستگی مشمولان آنها

تبصره ۲- دستگاه‌های اجرایی مکلفند کارمندانی که دارای سی سال سابقه خدمت برای مشاغل غیرتخصصی و شصت سال سن و همچنین کارمندانی که دارای سی و پنج سال سابقه خدمت برای مشاغل تخصصی و شصت و پنج سال سن می‌باشند را رأساً و بدون تقاضای کارمندان بازنشسته نمایند.

تبصره ۳- دستگاه‌های اجرایی موظفند کارمندانی را که دارای شصت و پنج سال سن و حداقل بیست و پنج سال سابقه خدمت می‌باشند را بازنشسته کنند. سقف سنی برای متصدیان مشاغل تخصصی هفتاد سال است. کارمندان تخصصی فوق‌الذکر که سابقه خدمت آنها کمتر از بیست و پنج سال است، در صورتی که بیش از بیست سال سابقه خدمت داشته باشند می‌توانند تا رسیدن به بیست و پنج سال سابقه، ادامه خدمت دهند و در غیر این صورت بازخرید می‌شوند.

۱. ماده ۷۶- مشمولین این قانون در صورت حائز بودن شرایط زیر حق استفاده از مستمری بازنشستگی را خواهند داشت.

۱- حداقل ده سال حق بیمه مقرر را قبل از تاریخ تقاضای بازنشستگی پرداخته باشند.

۲- سن مرد به شصت سال تمام و سن زن به پنجاه و پنج سال تمام رسیده باشد.

تبصره - در مورد افرادی که قبل از تقاضای بازنشستگی حداقل مدت بیست سال متوالی یا بیست و پنج سال متناوب در مناطق بد آب و هوا کار کرده‌اند و یا آنکه به کارهای سخت و مغل سلامتی (زیان‌آور) اشتغال داشته‌اند سن بازنشستگی پنجاه و پنج سال تمام خواهد بود، کسانی که سی سال تمام کار کرده و حق بیمه مقرر را به سازمان پرداخته باشند در صورت داشتن پنجاه و پنج سال تمام می‌توانند تقاضای مستمری بازنشستگی کنند. مناطق بد آب و هوا و کارهای زیان‌آور به موجب آیین‌نامه مربوط مصوب هیأت وزیران تعیین خواهد شد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
										بالاتر از ارقام فوق‌الذکر است از مفاد این بند مستثنی هستند.
۲۹	د			۵- سنوات ارفاقی مشمولان قانون اصلاح تبصره (۲) الحاقی به ماده (۷۶) قانون			اصلاح قانون تأمین اجتماعی	تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ اصلاحی ۱۳۸۰	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های	حکم زیر به‌عنوان جزء ۷ به بند ب تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد.

۱. تبصره ۲- (اصلاحی ۱۳۸۰/۰۷/۱۴)

الف) کارهای سخت و زیان‌آور کارهایی است که در آنها عوامل فیزیکی، شیمیایی، مکانیکی و بیولوژیکی محیط کار، غیر استاندارد بوده و در اثر اشتغال کارگر تنشی به مراتب بالاتر از ظرفیتهای طبیعی (جسمی و روانی) در وی ایجاد گردد که نتیجه آن بیماری شغلی و عوارض ناشی از آن بوده و بتوان با بکارگیری تمهیدات فنی، مهندسی، بهداشتی و ایمنی و غیره صفت سخت و زیان‌آور بودن را از آن مشاغل کاهش یا حذف نمود.

۱. کارفرمایان کلیه کارگاههای مشمول قانون تأمین اجتماعی که تمام یا برخی از مشاغل آنها حسب تشخیص مراجع ذی‌ربط سخت و زیان‌آور اعلام گردیده یا خواهند گردید، مکلفند ظرف دو سال از تاریخ تصویب این قانون نسبت به ایمن سازی عوامل شرایط محیط کار مطابق حد مجاز و استانداردهای مشخص شده در قانون کار و آیین‌نامه‌های مربوطه و سایر قوانین موضوعه در این زمینه اقدام نمایند.

۲. کارفرمایان کارگاههای مشمول قانون تأمین اجتماعی مکلفند قبل از ارجاع کارهای سخت و زیان‌آور به بیمه‌شدگان، ضمن انجام معاینات پزشکی آنان از لحاظ قابلیت و استعداد جسمانی متناسب با نوع کارهای رجوع داده شده (موضوع ماده ۹۰ قانون تأمین اجتماعی)، نسبت به انجام معاینات دوره‌ای آنان که حداقل در هر سال نباید کمتر از یک بار باشد، نیز به منظور آگاهی از روند سلامتی و تشخیص به‌هنگام بیماری و پیشگیری از فرسایش جسمی و روحی اقدام نمایند، وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و کار و امور اجتماعی مکلفند تمهیدات لازم را در انجام این بند توسط کارفرمایان اعمال نمایند.

ب. حمایتها

۱- افرادی که حداقل بیست سال متوالی و بیست‌وپنج سال متناوب در کارهای سخت و زیان‌آور (مخل سلامت) اشتغال داشته باشند و در هر مورد حق بیمه مدت مزبور را به سازمان پرداخته باشند می‌توانند تقاضای مستمری بازنشستگی نمایند. هر سال سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور یک و نیم سال محاسبه خواهد شد.

۲. در صورتی که بیمه‌شدگان موضوع این تبصره قبل از رسیدن به سابقه مقرر در این قانون دچار فرسایش جسمی و روحی ناشی از اشتغال در کارهای سخت و زیان‌آور گردند با تأیید کمیسیون‌های پزشکی (موضوع ماده ۹۱ قانون تأمین اجتماعی) با هر میزان سابقه خدمت از مزایای مندرج در این تبصره برخوردار خواهند شد.

۳. در مورد سایر بیمه‌شدگان حداقل سابقه پرداخت حق بیمه برای استفاده از مستمری بازنشستگی از تاریخ تصویب این قانون هر سال یک سال افزایش خواهد یافت تا آنکه این حداقل به بیست سال تمام برسد.

۴. از تاریخ تصویب این قانون جهت مشمولان این تبصره، چهار درصد (۴٪) به نرخ حق بیمه مقرر در قانون تأمین اجتماعی افزوده خواهد شد که آن هم در صورت تقاضای مشمولان قانون، به طور یکجا یا به طور اقساطی توسط کارفرمایان پرداخت خواهد شد.

۵. تشخیص مشاغل سخت و زیان‌آور و نحوه احراز توالی و تناوب اشتغال، نحوه تشخیص فرسایش جسمی و روحی و سایر موارد مطروحه در این تبصره به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که حداکثر ظرف چهار ماه توسط سازمان تأمین اجتماعی و وزارتخانه‌های کار و امور اجتماعی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۸۰) برای هر سال یک و سه‌دهم (۱/۳) برابر و حداکثر هفت سال و برای مشمولان قوانین مربوط به مشاغل سخت و زیان‌آور در دستگاه‌های اجرایی برای هر سال (۱/۲) برابر و حداکثر پنج سال حسب شرایط سخت و زیان‌آور خواهد بود. آیین‌نامه اجرایی در خصوص میزان سنوات ارفاقی مشاغل سخت و زیان‌آور مختلف، ظرف مدت شش ماه از ابلاغ این برنامه، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمان اداری و استخدامی کشور تهیه و به			اصلاح قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور	قانون تفسیر جزء (۱) بند (ب) تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۹۰ تبصره ۳ قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۶۷	کلی نظام قانون‌گذاری است. تفویض تصویب آیین‌نامه اجرایی میزان سنوات ارفاقی به هیئت‌وزیران به جهت ماهیت تقنینی آن مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.	سنوات ارفاقی مشمولان قانون اصلاح تبصره (۲) الحاقی به ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۸۰) برای هر سال یک و سه‌دهم (۱/۳) برابر و حداکثر هفت سال و برای مشمولان قوانین مربوط به مشاغل سخت و زیان‌آور در دستگاه‌های اجرایی برای هر سال (۱/۲) برابر و حداکثر پنج سال حسب شرایط سخت و زیان‌آور خواهد بود. آیین‌نامه اجرایی در خصوص میزان سنوات ارفاقی مشاغل سخت و زیان‌آور مختلف، ظرف مدت شش ماه از ابلاغ این برنامه، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمان اداری و استخدامی کشور تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

۶. بیمه شدگانی که دارای سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور به تاریخ قبل از تاریخ تصویب این قانون باشند می‌توانند با استفاده از مزایای این قانون درخواست بازنشستگی نمایند در این صورت با احراز شرایط توسط بیمه شده، کارفرمایان مربوطه مکلفند حق بیمه مربوطه و میزان مستمری برقراری را تا احراز شرایط مندرج در تبصره (۲) همچنین چهار درصد (۰.۴٪) میزان مستمری برقراری نسبت به سنوات قبل از تصویب این قانون را یک جا به سازمان ۱ - کارفرمایان کلیه کارگاه‌های مشمول قانون تأمین اجتماعی که تمام یا برخی از مشاغل آنها حسب تشخیص مراجع ذی‌ربط سخت و زیان‌آور اعلام گردیده یا خواهند گردید، مکلفند ظرف دو سال از تاریخ تصویب این قانون نسبت به ایمن سازی عوامل شرایط محیط کار مطابق حد مجاز و استانداردهای مشخص شده در قانون کار و آیین‌نامه‌های مربوطه و سایر قوانین موضوعه در این زمینه اقدام نمایند.

۱. موضوع استفساریه: آیا مطابق جزء (۱) بند (ب) تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی اصلاحی مصوب ۱۳۷۹/۱۱/۳۰ سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور به هر میزان، قبل یا بعد از اشتغال در مشاغل عادی به ازاء هر سال سابقه یک و نیم (۱/۵) سال محاسبه خواهد شد؟ نظر مجلس: بلی، سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان‌آور به هر میزان، قبل یا بعد از اشتغال در مشاغل عادی به ازاء هر سال سابقه، یک و نیم (۱/۵) سال محاسبه خواهد شد.

۲. تبصره ۳ - شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور که وظایف مربوط به شغل آنان باعث بروز ناراحتیهای جسمی و روحی می‌گردد، می‌توانند با داشتن حداقل بیست سال سابقه خدمت بر اساس درخواست کتبی خود با حداکثر پنج سال ارفاقی بازنشسته شوند.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.				تبصره ۱ ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات کشوری ^۱		حکم این جزء بر این تبصره و بر تبصره ۳ قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور مصوب ۱۳۶۷ و بر تبصره ۱ ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات کشوری، حاکم است.
۲۹	ذ			ذ- حداقل سن لازم برای بازنشستگی مشاغل سخت و زیان‌آور برای زنان چهل و پنج سال و برای مردان پنجاه سال است.			اصلاح قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور اصلاح قانون تأمین اجتماعی اصلاح قانون خدمات کشوری	تبصره «۳» ماده واحده قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور ^۲ تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ اصلاحی ۱۳۸۰ ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	حکم زیر به‌عنوان تبصره ۱ مکرر به ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات کشوری الحاق می‌یابد: حداقل سن لازم برای بازنشستگی مشاغل سخت و زیان‌آور برای زنان چهل و پنج سال و برای مردان پنجاه سال است. این حکم بر تبصره ۱ این ماده و بر جزء ۱ بند ب تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی و بر تبصره ۳ قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور، حاکم است.

۱. تبصره ۱- سابقه مذکور در بند (الف) و همچنین شرط سنی مزبور در بند «ب» برای متصدیان مشاغل سخت و زیان‌آور و جانبازان و معلولان تا پنج سال کمتر می‌باشد و شرط سنی برای زنان منظور نمی‌گردد.
۲. تبصره ۳ - شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور که وظایف مربوط به شغل آنان باعث بروز ناراحتی‌های جسمی و روحی میگردد، می‌توانند با داشتن حداقل بیست سال سابقه خدمت بر اساس درخواست کتبی خود با حداکثر پنج سال ارفاق بازنشسته شوند.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
								کشوری مصوب ۱۳۸۶		
۲۹	ر			ر- در مواردی که در قوانین، بازنشستگی پیش از موعد، مقرر شده است به‌ازای هر سال کمتر از سی سال بیمه‌پردازی، معادل دو سال اولین حقوق یا مستمری بازنشستگی کسر می‌گردد.			اصلاح قانون تأمین اجتماعی اصلاح قانون نحوه بازنشستگی جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور ^۲	تبصره ۳ ماده واحده قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور ^۲	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است.	حکم زیر به‌عنوان ماده ۶ مکرر به قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه الحاق می‌یابد: در مواردی که در قوانین، بازنشستگی پیش از موعد، مقرر شده است به‌ازای هر سال کمتر از سی سال بیمه‌پردازی، معادل دو سال از سنوات مبنای محاسبه اولین حقوق یا مستمری بازنشستگی کسر می‌گردد.
							قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ اصلاحی ۱۳۸۰	تبصره ۲ ماده ۷۶	منظور از بازنشستگی پیش از موعد در این بند مبهم است زیرا این موضوع با مواردی چون بازنشستگی جانبازان و مشاغل سخت که دارای قوانین خاص هستند، هم‌پوشانی دارد	این ماده بر تبصره «۳» ماده واحده قانون نحوه بازنشستگی جانبازان انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی و معلولین عادی و شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور و بر تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی و بر ماده ۱۰۳ قانون مدیریت خدمات کشوری و بر بند (ت) ماده ۱۷ قانون

۱. ماده ۱۰۳- دستگاه اجرایی با داشتن یکی از شرایط زیر می‌تواند کارمند خود را بازنشسته نماید:

(الف) حداقل سی سال سابقه خدمت برای مشاغل غیر تخصصی و سی و پنج سال برای مشاغل تخصصی با تحصیلات دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر با درخواست کارمند برای سنوات بالاتر از ۳۰ سال .

(ب) حداقل شصت سال سن و حداقل بیست و پنج سال سابقه خدمت با بیست و پنج روز حقوق.

تبصره ۱- سابقه مذکور در بند (الف) و همچنین شرط سنی مزبور در بند «ب» برای متصدیان مشاغل سخت و زیان‌آور و جانبازان و معلولان تا پنج سال کمتر می‌باشد و شرط سنی برای زنان منظور نمی‌گردد.

۲. تبصره ۳- شاغلین مشاغل سخت و زیان‌آور که وظایف مربوط به شغل آنان باعث بروز ناراحتی‌های جسمی و روحی می‌گردد، می‌توانند با داشتن حداقل بیست سال سابقه خدمت بر اساس درخواست کتبی خود با حداکثر پنج سال ارفاق بازنشسته شوند.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
								کشوری مصوب ۱۳۸۶ بند (ت) ماده ۱۷ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت ^۲		حمایت از خانواده و جوانی جمعیت، حاکم است.
۲۹	ز			ز- معافیت سهم کارفرما از پرداخت کسور بازنشستگی مازاد بر سی سال برای افرادی که سنوات بیمه‌ای آنان از تاریخ اجرای این قانون از سی سال بیشتر می‌شود، در قوانین و مقررات عام و خاص ملغی می‌گردد.			اصلاح قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه استخدامی کشوری	تبصره ۲ ماده ۳ قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه استخدامی کشوری مصوب ۱۳۶۸	لغو قوانین دائمی به موجب قانون برنامه پنج‌ساله که قانونی موقت است، خلاف اصول تنقیحی است و در خصوص وضعیت اعتبار قوانین دائمی مزبور بعد از انقضا مدت برنامه، ایجاد ابهام می‌کند	متن زیر به‌عنوان تبصره ۳ به ماده ۳ قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدامی کشوری الحاق می‌یابد: معافیت سهم کارفرما از پرداخت کسور بازنشستگی مازاد بر سی سال برای افرادی که سنوات بیمه‌ای آنان از تاریخ اجرای این قانون از سی

۱. ماده ۱۰۳- دستگاه اجرائی با داشتن یکی از شرایط زیر می‌تواند کارمند خود را بازنشسته نماید:

الف) حداقل سی سال سابقه خدمت برای مشاغل غیرتخصصی و سی‌وپنج سال برای مشاغل تخصصی با تحصیلات دانشگاهی کارشناسی ارشد و بالاتر با درخواست کارمند برای سنوات بالاتر از ۳۰ سال .

ب) حداقل شصت سال سن و حداقل بیست‌وپنج سال سابقه خدمت با بیست‌وپنج روز حقوق.

تبصره ۱- سابقه مذکور در بند (الف) و همچنین شرط سنی مزبور در بند «ب» برای متصدیان مشاغل سخت و زیان‌آور و جانبازان و معلولان تا پنج‌سال کمتر می‌باشد و شرط سنی برای زنان منظور نمی‌گردد.

۲. ت- مادران شاغلی که از زمان لازم‌الاجرا شدن این قانون فرزند یا فرزندان به دنیا خواهند آورد به ازای هر فرزند، می‌توانند از یک سال کاهش در سن بازنشستگی برخوردار شوند و برای فرزند سوم و بیشتر میزان کاهش یک و نیم سال به ازای هر فرزند خواهد بود. حداقل سن بازنشستگی مشمولین این بند، برای مادران دارای یک فرزند چهل و دو سال، دارای دو فرزند چهل و یک سال و برای سه فرزند و بیشتر چهل سال و حداقل با بیست سال سابقه بیمه است.

۳. به حقوق مستخدمینی که حسب نیاز دستگاه و موافقت مستخدم بیش از سی سال خدمت می‌نمایند و در آخرین پایه گروه مربوط و یا عناوین مشابه آن اضافه و در تعیین حقوق بازنشستگی آنان ملاک محاسبه قرار می‌گیرد ولی هر گونه فوق‌العاده شغل تشویقی جهت اشتغال مازاد بر سی سال در تعیین حقوق بازنشستگی مستخدمین محاسبه نخواهد شد.

تبصره ۱ - خالص افزایش‌های حقوق موضوع این ماده در زمان بازنشستگی، فوت و ازکارافتادگی به حداکثر حقوق بازنشستگی و وظیفه موضوع ماده ۴ در مورد این قبیل مستخدمین اضافه خواهد شد.

تبصره ۲ - مستخدمین موضوع این ماده که سی سال کسور بازنشستگی و یا حق بیمه پرداخته، از پرداخت کسور بازنشستگی معاف خواهند بود. لکن کسور بازنشستگی سهم کارفرمایی سنوات خدمت قابل قبول مستخدم در تعیین حقوق بازنشستگی و وظیفه آنان وسیله دستگاه متبوع مستخدم به‌صندوق بازنشستگی کارکنان دولت و رفاه بازنشستگان واریز می‌گردد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
									اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	سال بیشتر می‌شود، در قوانین و مقررات عام و خاص ملغی می‌گردد. این تبصره بر تبصره ۲ حاکم است.
۲۹	ژ			ژ- میزان مستمری بازنشستگی در تمامی صندوق‌ها و سازمان‌های بازنشستگی از سال اول برنامه عبارت است از یک‌سی‌ام متوسط حقوق یا دستمزد ماهیانه مشمول کسور فرد در پنج سال آخر بیمه‌پردازی ضرب‌در سنوات پرداخت حق بیمه، مشروط بر آن‌که از سی‌وپنج سی‌ام متوسط مذکور بیشتر نباشد. معادل یک‌دوم مجموع درصد افزایش ضریب سالانه حقوق یا دستمزد طی سه سال آخر به حقوق یا مستمری محاسبه‌شده فوق اضافه می‌شود.			اصلاح قانون تأمین اجتماعی اصلاح قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون کشوری مصوب ۱۳۶۸	ماده ۷۷ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ اصلاحی ۱۳۷۱ ماده ۱ قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۶۸	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	حکم زیر جایگزین ماده ۷۷ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴ اصلاحی ۱۳۷۱ و جایگزین ماده ۱ قانون اصلاح مقررات بازنشستگی و وظیفه قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۶۸ می‌شود:

- ماده ۷۷- (اصلاحی ۱۳۷۱/۱۲/۱۶) میزان مستمری بازنشستگی عبارتست از یک‌سی‌ام متوسط مزد یا حقوق بیمه شده ضرب‌در سنوات پرداخت حق بیمه مشروط بر آنکه از (۳۵/۳۰) سی و پنجم، سی‌ام متوسط مزد یا حقوق تجاوز ننماید. تبصره - (اصلاحی ۱۳۷۱/۱۲/۱۶) متوسط مزد یا حقوق برای محاسبه مستمری بازنشستگی عبارتست از مجموع مزد یا حقوق بیمه شده که بر اساس آن حق بیمه پرداخت گردیده ظرف آخرین دو سال پرداخت حق بیمه تقسیم بر بیست و چهار.
- ماده ۱ - میزان حقوق بازنشستگی موضوع ماده ۷۸ و ۷۹ قانون استخدام کشوری عبارت است از معدل خالص حقوق و تفاوت تطبیق حقوق و فوق‌العاده شغل مستخدم در سه سال اشتغال آخر خدمت.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
										مجموع درصد افزایش ضریب سالانه حقوق یا دستمزد طی سه سال آخر به حقوق یا مستمری محاسبه شده فوق اضافه می‌شود.
۲۹	س			س- از تاریخ ابلاغ این برنامه، دوران تحصیل و ایام کارآموزی که به صورت تعهد خدمت یا آموزش بدو خدمت قبل از استخدام یا مأموریت آموزشی حین خدمت که منجر به اخذ مدرک تحصیلی رسمی توسط کارمندان دستگاه‌های اجرایی از جمله مشمولان قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش می‌شود، جزء سابقه خدمت برای بازنشستگی منظور نمی‌گردد. موارد قبل از ابلاغ این برنامه برای			اصلاح قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۹ ماده ۵ لایحه قانونی تأسیس مدرسه عالی تربیتی و قضائی طلاب مصوب ۱۳۵۸ تبصره ماده ۱۰۵ قانون مدیریت خدمات کشوری ^۳	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	حکم زیر به‌عنوان تبصره ۲ به ماده ۱۰۵ قانون مدیریت خدمات کشوری الحاق می‌یابد و تبصره ماده مزبور به تبصره ۱ تغییر می‌یابد: از تاریخ ابلاغ برنامه هفتم، دوران تحصیل و ایام کارآموزی که به صورت تعهد خدمت یا آموزش بدو خدمت قبل از استخدام یا مأموریت آموزشی حین خدمت که منجر به اخذ مدرک تحصیلی رسمی توسط کارمندان دستگاه‌های اجرایی از جمله مشمولان قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش می‌شود، جزء سابقه خدمت برای بازنشستگی منظور نمی‌گردد. موارد قبل از ابلاغ این برنامه در صورتی	

۱. پس از استخدام رسمی حداکثر مدت ۲ سال از مدت تحصیل دانشجویان دوره کاردانی و حداکثر ۴ سال از مدت تحصیل دانشجویان دوره کارشناسی و دانش‌آموزان دانشسراهای تربیت معلم جزء سابقه خدمت رسمی آنان منظور و از نظر ترفیع (پایه، گروه، بازنشستگی) قابل محاسبه خواهد بود.

۲. ۵- ارزش تحصیلی قبول شدن در امتحان ورودی، صرفاً امکان شرکت در این مدرسه است. و ارزش تحصیلی و استخدامی مدرک قبولی در این دوره، اشتغال رسمی در محاکم قضایی مدارس راهنمایی و متوسطه و مشاوره مذهبی و نمایندگی تبلیغی بر اساس رشته تحصیلی است ضوابط و نحوه استخدام بر اساس آیین‌نامه مستقلاً تعیین خواهد شد.

۳. تبصره - مدت خدمت کارمندانی که در ابتدا یا حین خدمت به تحصیل مقاطع رسمی آموزشی یا معادل آن اشتغال می‌یابند و از مزایای تحصیلات مربوطه بهره‌مند می‌شوند جزو سابقه خدمت برای بازنشستگی منظور نمی‌گردد. مگر آنکه همراه با تحصیل حداقل سه چهارم از وقت اداری را به انجام وظایف محوله اشتغال داشته باشند، مأموریت‌های تحصیلی و تعهدات خدمتی تحصیلی با رعایت ماده (۶۱) این قانون با موافقت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور انجام می‌گیرد.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				بازنشستگی منظور می‌گردد که کسور بازنشستگی آن توسط بیمه‌شده و یا دستگاه به‌طور کامل قبل از اجرای این قانون پرداخت شده باشد. ایثارگران مشمول مقررات خاص خود می‌باشند.						جزء سوابق خدمت برای بازنشستگی منظور می‌گردد که کسور بازنشستگی آن توسط بیمه‌شده و یا دستگاه به‌طور کامل قبل از اجرای این قانون پرداخت شده باشد. ایثارگران مشمول مقررات خاص خود می‌باشند. این تبصره به تبصره ۱ این ماده و بر ماده ۷ قانون متعهدین خدمت به وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۶۹ و بر ماده ۵ لایحه قانونی تأسیس مدرسه عالی تربیتی و قضائی طلاب مصوب ۱۳۵۸، حاکم است.
۲۹	ش			ش - از سال اول برنامه، معافیت‌های بیمه‌شدگان بدون کارفرما در سازمان تأمین اجتماعی (از جمله مشمولان قانون بیمه‌های اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار			اصلاح قانون بیمه‌های اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار	قانون بیمه‌های اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه دار مصوب ۱۳۸۸	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است. حکم بند (ض) تبصره ۱۴ قانون بودجه ۱۳۸۶ مصرح	حکم زیر به‌عنوان ماده ۲۶ مکرر به قانون تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد: از سال اول برنامه هفتم، معافیت‌های بیمه‌ای بیمه‌شدگان بدون کارفرما در سازمان تأمین اجتماعی (از جمله مشمولان قانون

۱. از تاریخ ابلاغ این قانون، استادکاران و کارگران قالی و فرش دستباف بدون کارفرما و با کارفرما، شاغل در کارگاه‌های خانگی تکباف قالی و فرش و یا تحت پوشش تعاونی‌های قالی و فرش و مجتمع‌های کوچک و بزرگ مربوطه و همچنین شاغلان صنایع دستی خانگی و غیر آن در گروه‌های مصوب شناسه دار (کددار) صنایع دستی ایران که به‌صورت تمام وقت به مشاغل یاد شده اشتغال دارند، تحت پوشش بیمه تأمین اجتماعی قرار می‌گیرند. بیست درصد (۲۰٪) سهم دولت و هفت درصد (۷٪) سهم بیمه‌شده خواهد بود. در صورت وجود کارفرما، با پرداخت سه درصد (۳٪) سهم کارفرما بیمه یاد شده شامل بیمه بیکاری نیز خواهد بود.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده	
				<p>صنایع دستی شناسه‌دار (کددار) (مصوب ۱۳۸۸)، بند (ض) تبصره (۱۴) قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور و بند (ب) ماده (۷) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها منوط به ارزیابی آزمون وسیع توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است. در خصوص بیمه‌شدگان بدون کارفرما در سازمان تأمین اجتماعی سالانه ده درصد (۱۰٪) از افراد دارای استطاعت مالی حذف و معادل (۵۰٪) محذوفین، افراد پشت نوبتی واجد شرایط متناسب با محل سکونت مشمول معافیت می‌شوند. مبنای مشارکت دولت برای جبران حق بیمه ناشی از معافیت‌های مذکور در این بند، معادل حداقل دستمزد هر سال مشمولین قانون کار خواهد بود. در صورتی که مبنای پرداخت حق بیمه مشمولان این ماده، بالاتر از حداقل دستمزد باشد، مابه‌التفاوت میزان حق بیمه بالاتر از حداقل دستمزد، به‌طور کامل بر عهده بیمه‌شده خواهد بود.</p>						<p>در این بند، علاوه بر انقضای مدت، به‌موجب بند ۳۱۶ قانون فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه شوراها و شهرداری‌ها مصوب ۱۰/۱۱/۱۴۰۰ نسخ شده‌است</p>	<p>بیمه‌های اجتماعی قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار (کددار) (مصوب ۱۳۸۸)، بند (ض) تبصره (۱۴) قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور و بند (ب) ماده (۷) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، منوط به ارزیابی آزمون وسیع توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است. در خصوص بیمه‌شدگان بدون کارفرما در سازمان تأمین اجتماعی سالانه ده درصد (۱۰٪) از افراد دارای استطاعت مالی حذف و معادل پنجاه درصد (۵۰٪) محذوفین، افراد پشت نوبتی واجد شرایط متناسب با محل سکونت مشمول معافیت بیمه‌ای حسب مورد می‌شوند. مبنای مشارکت دولت برای جبران حق بیمه ناشی از معافیت‌های بیمه‌ای مذکور در این بند، معادل حداقل دستمزد هر سال مشمولین قانون کار خواهد بود. در صورتی که مبنای پرداخت حق بیمه مشمولان این ماده، بالاتر از حداقل دستمزد باشد، مابه‌التفاوت میزان حق بیمه بالاتر از حداقل دستمزد، به‌طور کامل بر عهده بیمه‌شده خواهد بود.</p>

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				دستمزد باشد، مابه‌التفاوت میزان حق بیمه بالاتر از حداقل دستمزد، به‌طور کامل بر عهده بیمه‌شده خواهد بود. آیین‌نامه اجرایی این بند، ظرف مدت شش ماه، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمان تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.						آیین‌نامه اجرایی این بند، ظرف مدت شش ماه، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمان تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.
۲۹	ص			ص - معافیت بیست‌درصد (۲۰٪) سهم کارفرمایی موضوع «قانون معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما تا پنج نفر، مصوب ۱۳۶۱ و اصلاحات بعدی آن» سالانه نیم درصد (۰.۵٪) کاهش می‌یابد. آیین‌نامه اجرایی در خصوص کارگاه‌های مشمول تا شش ماه پس از ابلاغ برنامه، به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.			اصلاح قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱	قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند مصوب ۱۳۶۱	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	متن زیر به‌عنوان تبصره ۷ به قانون معافیت از پرداخت سهم بیمه کارفرمایانی که حداکثر پنج نفر کارگر دارند الحاق می‌یابد: معافیت بیست‌درصد (۲۰٪) سهم کارفرمایی موضوع «قانون معافیت از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما تا پنج نفر، مصوب ۱۳۶۱ و اصلاحات بعدی آن» سالانه نیم درصد (۰.۵٪) کاهش می‌یابد. آیین‌نامه اجرایی در خصوص کارگاه‌های مشمول تا شش ماه پس از ابلاغ برنامه هفتم، به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به تصویب هیئت‌وزیران

۱. ماده واحده - از آغاز سال ۱۳۶۲ کارفرمایان کلیه کارگاه‌های تولیدی و صنعتی و فنی که از خدمات دولتی (از قبیل برق، آب، تلفن، راه) استفاده‌می‌نمایند تا میزان ۵ نفر کارگر از پرداخت حق بیمه سهم کارفرما معاف بوده و از ۵ نفر به بالا نسبت به مازاد ۵ نفر حق بیمه را خواهند پرداخت.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				مشارکت دولت بابت سهم کارفرمایی در پرداخت حق بیمه مذکور معادل حداقل دستمزد و مازاد بر آن به‌طور کامل بر عهده کارفرما است.						می‌رسد. مشارکت دولت بابت سهم کارفرمایی در پرداخت حق بیمه مذکور معادل حداقل دستمزد و مازاد بر آن به‌طور کامل بر عهده کارفرما است.
۲۹	ض			ض- چنانچه افراد با خرید شده و بازنشستگان دستگاه‌های اجرایی و بازنشستگان مشمول قانون کار و قانون تأمین اجتماعی با رعایت «قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» (مصوب ۱۳۹۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی) در دستگاه‌های اجرایی و یا کارگاه‌های موضوع جزء (۳) ماده (۲) قانون تأمین اجتماعی به‌کارگیری شوند، کارفرمایان مکلفند علاوه بر پرداخت حقوق یا دستمزد به افراد به‌کارگیری شده وفق			اصلاح قانون تأمین اجتماعی در مورد سهم حق بیمه	ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی ^۱	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	حکم زیر به‌عنوان تبصره ۴ به ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد: چنانچه افراد با خرید شده و بازنشستگان دستگاه‌های اجرایی و بازنشستگان مشمول قانون کار و قانون تأمین اجتماعی با رعایت «قانون ممنوعیت به‌کارگیری بازنشستگان» (مصوب ۱۳۹۵ با اصلاحات و الحاقات بعدی) در دستگاه‌های اجرایی و یا کارگاه‌های موضوع جزء (۳) ماده (۲) قانون تأمین اجتماعی به‌کارگیری شوند، کارفرمایان مکلفند علاوه بر پرداخت حقوق یا دستمزد به افراد به‌کارگیری شده وفق قرارداد

۱. ماده ۲۸- منابع درآمد سازمان بشرح زیر می‌باشد:

۱. حق بیمه از اول مهرماه تا پایان سال ۱۳۵۴ بمیزان بیست و هشت درصد مزد یا حقوق است که هفت درصد آن به‌عهده بیمه شده و هجده درصد به‌عهده کارفرما و سه درصد بوسیله دولت تأمین خواهد شد.
۲. درآمد حاصل از وجوه و ذخایر و اموال سازمان.
۳. وجوه حاصل از خسارات و جریمه‌های نقدی مقرر در این قانون.
۴. کمکها و هدایا.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده	
				قرارداد منعقد و ارسال اسامی آنان در فهرست (لیست) حق بیمه ارسالی به سازمان تأمین اجتماعی، ماهانه معادل ده درصد (۱۰٪) حقوق یا دستمزد پرداخت شده را تحت عنوان «مالیات اجتماعی» به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند. منابع مذکور در قالب بودجه سنواتی بابت اشتغال جوانان و کمک به صندوق‌های بازنشستگی هزینه می‌شود. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمان و سازمان اداری و استخدامی کشور به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.							منعقد و ارسال اسامی آنان در فهرست (لیست) حق بیمه ارسالی به سازمان تأمین اجتماعی، ماهانه معادل ده درصد (۱۰٪) حقوق یا دستمزد پرداخت شده را تحت عنوان «مالیات اجتماعی» به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز نمایند. منابع مذکور در قالب بودجه سنواتی بابت اشتغال جوانان و کمک به صندوق‌های بازنشستگی هزینه می‌شود. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمان و سازمان اداری و استخدامی کشور به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.
۲۹	ط			ط- مدت خدمت وظیفه عمومی (سربازی) بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی، موضوع تبصره (۱)			قانون کار	قانون اصلاح تبصره ماده (۱۴) قانون کار و الحاق یک تبصره به آن مصوب ۱۳۸۳	اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های	حکم زیر به انتهای تبصره ۱ قانون استفساریه قانون اصلاح تبصره ماده (۱۴) قانون کار و الحاق یک	

۱. ماده واحده - تبصره ماده (۱۴) قانون کار مصوب ۱۳۶۸.۷.۲ به عنوان تبصره (۱) به شرح ذیل اصلاح و تبصره دیگری به آن الحاق می‌گردد:

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده	
				ماده (۱۳) قانون کار و همچنین مشترکان سایر صندوق‌ها، با درخواست بیمه‌شده بر اساس حکم حقوقی زمان واریز در خصوص کارمندان و آخرین دستمزد مبنای پرداخت حق بیمه در خصوص مشمولین قانون کار و یا میانگین مبالغ مذکور حسب مورد طی یک سال قبل از زمان درخواست، هرکدام که بیشتر باشد در سوابق بیمه‌ای آنان محاسبه می‌گردد. مبنای پرداخت حق بیمه معادل درصدهای تعیین‌شده در هر صندوق با کسر درصد حق بیمه مربوط به درمان است. مشارکت دولت بابت سهم کارفرمایی					قانون استفساریه قانون اصلاح تبصره ماده (۱۴) قانون کار و الحاق یک تبصره به آن مصوب ۱۳۸۵	کلی نظام قانون‌گذاری است	تبصره به آن مصوب ۱۳۸۵ الحاق می‌یابد: مدت خدمت وظیفه عمومی (سربازی) بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی، موضوع تبصره (۱) ماده (۱۳) قانون کار و همچنین مشترکان سایر صندوق‌ها، با درخواست بیمه‌شده بر اساس حکم حقوقی زمان واریز در خصوص کارمندان و آخرین دستمزد مبنای پرداخت حق بیمه در خصوص مشمولین قانون کار و یا میانگین مبالغ مذکور حسب مورد طی یک سال قبل از زمان درخواست، هرکدام که بیشتر باشد در سوابق بیمه‌ای آنان محاسبه می‌گردد. مبنای پرداخت حق بیمه معادل درصدهای تعیین‌شده در هر صندوق با کسر درصد حق بیمه

تبصره ۱ - مدت خدمت نظام وظیفه شاغلین مشمول قانون کار یا شرکت داوطلبانه‌آنان در جبهه قبل از اشتغال و یا حین اشتغال جزء سوابق خدمتی آنان نزد سازمان تأمین اجتماعی محسوب می‌گردد. اعتبار مورد نیاز برای اجرای این قانون از محل دریافت میانگین حق بیمه دو سال آخر فرد بیمه شده تأمین می‌گردد.

تبصره ۲ - آن دسته از بیمه‌شدگانی که مشمول اصلاحیه تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۰.۷.۱۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام هستند به شرط آن که خدمت نظام وظیفه خود را در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل طی نموده یا حضور داوطلبانه در جبهه داشته باشند سوابق خدمتی آنان جزء کارهای سخت و زیان‌آور محسوب می‌شود.

۱. ماده واحده - آیا منظور قانونگذار در قانون اصلاح تبصره ماده (۱۴) قانون کار و الحاق یک تبصره به آن مصوب ۱۳۸۳/۱/۳۰ شمول قانون مذکور، بر کلیه مشمولین قانون تأمین اجتماعی که به هر نحو به سازمان تأمین اجتماعی حق بیمه خود را می‌پردازند نیز بوده است یا خیر؟

نظر مجلس: بله، کلیه مشمولین قانون تأمین اجتماعی که حق بیمه به آن سازمان می‌پردازند نیز مشمول این قانون می‌باشند.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				در پرداخت حق بیمه مذکور معادل حداقل دستمزد مطابق قوانین و مقررات موجود و مازاد بر آن به‌طور کامل بر عهده بیمه‌شده است.						مربوط به درمان است. مشارکت دولت بابت سهم کارفرمایی در پرداخت حق بیمه مذکور معادل حداقل دستمزد مطابق قوانین و مقررات موجود و مازاد بر آن به‌طور کامل بر عهده بیمه‌شده است.
۳۰				در اجرای بندهای اول و پنجم سیاست‌های کلی برنامه و به‌منظور تحقق اهداف کمی زیر مطابق با احکام این فصل، اقدام می‌شود.						در اجرای بندهای اول و پنجم سیاست‌های کلی برنامه و به‌منظور تحقق اهداف کمی زیر مطابق با احکام این فصل، اقدام می‌شود.
۳۱				به‌منظور توسعه عدالت اقتصادی و بهبود توزیع درآمد، اقدامات زیر تا پایان سال اول برنامه انجام می‌شود.						

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
۳۱	الف			الف- دولت مجاز است در راستای عدالت در توزیع درآمد، مبارزه با قاچاق، بهینه سازی مصرف انرژی با فراهم سازی زیرساخت‌های لازم، بر اساس آیین‌نامه اجرایی که به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد، اقدامات لازم را برای بهره‌مندی مساوی ایرانیان ساکن در کشور از یارانه حامل‌های انرژی به عمل آورد.			اصلاح ماده ۸ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها ^۱ اصلاح قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی	ماده ۵ قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی ^۲	اصطلاح دولت دارای معانی متعدد بوده و ابهام دارد. اصلاح ضمنی قوانین مغایر با اصول قانون‌گذاری موضوع بند ۹ سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری است	حکم زیر به‌عنوان ماده ۸ مکرر به قانون هدفمند کردن یارانه‌ها الحاق می‌یابد: دولت مجاز است در راستای عدالت در توزیع درآمد، مبارزه با قاچاق، بهینه سازی مصرف انرژی با فراهم سازی زیرساخت‌های لازم، بر اساس آیین‌نامه اجرایی که به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد، اقدامات لازم را برای بهره‌مندی مساوی ایرانیان ساکن در کشور از یارانه حامل‌های انرژی به عمل آورد. این ماده بر ماده ۸ این قانون و بر ماده ۵ قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی، حاکم است.

۱. ماده ۸- دولت مکلف است سی درصد (۳۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را برای پرداخت کمک‌های بلاعوض، یا یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره شده برای اجراء موارد زیر هزینه کند:
- الف) بهینه سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و تشویق به صرفه جویی و رعایت الگوی مصرف که توسط دستگاه اجرایی ذی‌ربط معرفی می‌شود.
- ب) اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی در جهت افزایش بهره وری انرژی، آب و توسعه تولید برق از منابع تجدیدپذیر.
- ج) جبران بخشی از زیان شرکتهای ارائه دهنده خدمات آب و فاضلاب، برق، گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی و شهرداریها و دهیاری‌ها ناشی از اجراء این قانون.
- د) گسترش و بهبود حمل و نقل عمومی در چهارچوب قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت و پرداخت حداکثر تا سقف اعتبارات ماده (۹) [۱۰] قانون مذکور.
- ه) حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و صنعتی.
- و) حمایت از تولید نان صنعتی.
- ز) حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی.
- ح) توسعه خدمات الکترونیکی تعاملی با هدف حذف و یا کاهش رفت و آمدهای غیر ضرور.
۲. ماده ۵ - سیاستگذاری در بخش انرژی کشور از جمله انرژیهای نو و بهینه سازی تولید و مصرف انواع حاملهای انرژی فقط برعهده شورای عالی انرژی است.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
۳۱	ب			ب- وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است اقدامات لازم برای برقراری مالیات با نرخ صفر برای خانوارهای پایین‌تر از خطفقر را انجام دهد.			اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم اصلاح قانون مالیات بر ارزش‌افزوده		عبارت «اقدامات لازم» واجد ابهام است. خطفقر فاقد تعریف قانونی و مبهم است.	حکم زیر به‌عنوان ماده ۱۳۲ مکرر به فصل اول باب چهارم قانون مالیات‌های مستقیم ر الحاق می‌یابد: وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است اقدامات لازم برای برقراری مالیات با نرخ صفر برای خانوارهای پایین‌تر از خطفقر را انجام دهد.
۳۱	پ			پ- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است با طراحی نظام تأمین اجتماعی			قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	مواد ۴ و ۱۰ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی ^۱		حکم زیر به‌عنوان ماده ۱۰ مکرر به قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد:

۱. ماده ۴ - اهداف و وظایف حوزه حمایتی و توانبخشی به شرح زیر می‌باشد:

(الف) سازماندهی و هدفمند کردن یارانه‌ها و منابع حمایتی.

(ب) هماهنگی بخش‌های مختلف دولت در راستای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی.

(ج) مشارکت در تعیین خط فقر (مطلق و نسبی).

(د) حمایت از افراد جامعه در برابر رویدادهای اقتصادی، اجتماعی و پیامدهای سوء آنها خصوصاً در زمینه بیکاری، بی سرپرستی، در راه ماندگی و پیری.

(ه) تأمین حداقل زندگی برای همه افراد و خانواده‌هایی که درآمد کافی ندارند با اولویت افرادی که به دلایل جسمی و روانی قادر به کار نیستند.

(و) پرداخت مقرری به افراد جویای کار به شکل وام و برای مدت محدود.

(ز) تحت پوشش قرار دادن خانواده‌های بی سرپرست و زنان خود سرپرست.

(ح) فراهم سازی امکانات، آموزش بازتوانی و ایجاد مهارت‌های شغلی خانوارهای نیازمند.

(ط) حمایت از مادران به خصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند.

(ی) تأمین خدمات پیشگیری از بروز یا تشدید معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی در گروه‌های هدف و تحت پوشش قرار دادن آنها در سه سطح پیشگیری، درمان و توانبخشی.

(ک) فراهم آوردن امکانات لازم به منظور بهبود وضع جسمی، ذهنی، اجتماعی و اقتصادی معلولین برای ادامه زندگی و تلاش برای تأمین استقلال و خودکفائی معلولان، افراد محروم از فرصت‌های برابر اجتماعی و آسیب دیدگان اجتماعی.

(ل) آماده سازی محیط اجتماعی و فضای فیزیکی متناسب با ویژگیها و توانایی‌های معلولان.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				چندلایه، مبتنی بر آزمون وسیع، با هدف کاهش فقر مطلق و بهبود توزیع درآمد، با شناسایی اقشار کم‌درآمد با رویکرد اجتماع‌محور نسب به ارائه اقلام ضروری در قالب بسته معیشتی پایه به خانوارهای کم‌درآمد به صورت یارانه نقدی یا کالا برگ الکترونیکی اقدام نماید.			قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	و ماده ۷ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها ^۱		وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف است با طراحی نظام تأمین اجتماعی چندلایه، مبتنی بر آزمون وسیع، با هدف کاهش فقر مطلق و بهبود توزیع درآمد، با شناسایی اقشار کم‌درآمد با رویکرد اجتماع‌محور نسب به ارائه اقلام ضروری در قالب بسته معیشتی پایه به خانوارهای کم‌درآمد به صورت یارانه نقدی یا کالا برگ الکترونیکی اقدام نماید.

م) ادامه روند حمایت از نیازمندان روستائی و عشایر.

۱. ماده ۷ - دولت مجاز است حداکثر تا پنجاه درصد (۵۰٪) خالص وجوه حاصل از اجراء این قانون را در قالب بندهای زیر هزینه نماید:

الف) یارانه در قالب پرداخت نقدی و غیرنقدی با لحاظ میزان درآمد خانوار نسبت به کلیه خانوارهای کشور به سرپرست خانوار پرداخت شود.

ب) اجراء نظام جامع تأمین اجتماعی برای جامعه هدف از قبیل:

۱. گسترش و تأمین بیمه‌های اجتماعی، خدمات درمانی، تأمین و ارتقاء سلامت جامعه و پوشش دارویی و درمانی بیماران خاص و صعب‌العلاج.

۲. کمک به تأمین هزینه مسکن، مقاوم سازی مسکن و اشتغال.

۳. توانمندسازی و اجراء برنامه‌های حمایت اجتماعی.

تبصره ۱ (اصلاحی ۱۳۹۰/۰۴/۰۸) - آیین نامه اجرایی این ماده شامل چگونگی شناسایی جامعه هدف، تشکیل و به هنگام سازی پایگاه‌های اطلاعاتی مورد نیاز، نحوه پرداخت به جامعه هدف و پرداخت‌های موضوع این ماده حداکثر سه ماه پس از

تصویب این قانون با پیشنهاد وزراء امور اقتصادی و دارایی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۲ - دولت می‌تواند حساب هدفمند سازی یارانه‌ها را بنام سرپرست خانواده‌های مشمول یا فرد واجد شرایط دیگری که توسط دولت تعیین می‌شود افتتاح نماید. اعمال مدیریت دولت در نحوه هزینه کرد وجوه موضوع این حساب از جمله

زمان مجاز، نوع برداشت هزینه‌ها و برگشت وجوهی که به اشتباه واریز شده‌اند مجاز است.

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
۳۱	ت			ت- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است تا پایان سال اول برنامه، پنجره واحد خدمات حمایتی و پرونده الکترونیک رفاهی افراد یا خانوار را به‌طور کامل راه‌اندازی نماید. دستگاه‌های اجرایی که به هر شکل از اقشار آسیب‌پذیر حمایت می‌کنند مکلفند تمامی حمایت‌های نقدی و غیرنقدی خود را از طریق پنجره واحد خدمات حمایتی وزارت مذکور ارائه دهند. متقاضیان دریافت حمایت‌ها باید از طریق پنجره واحد خدمات حمایتی برای دریافت حمایت‌های مذکور اقدام کنند.			قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	ماده ۱۶ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	الزام تمام دستگاه‌های اجرایی که به هر شکل از اقشار آسیب‌پذیر حمایت می‌کنند به ارائه خدمات از طریق پنجره واحد، در رابطه با نهادهای زیر نظر رهبری مغایر اصل ۵۷ قانون اساسی به نظر می‌رسد.	حکم زیر به‌عنوان بند (ق) به ماده ۱۶ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است تا پایان سال اول برنامه، پنجره واحد خدمات حمایتی و پرونده الکترونیک رفاهی افراد یا خانوار را به‌طور کامل راه‌اندازی نماید. دستگاه‌های اجرایی که به هر شکل از اقشار آسیب‌پذیر حمایت می‌کنند مکلفند تمامی حمایت‌های نقدی و غیرنقدی خود را از طریق پنجره واحد خدمات حمایتی وزارت مذکور ارائه دهند. متقاضیان دریافت حمایت‌ها باید از طریق پنجره واحد خدمات حمایتی برای دریافت حمایت‌های مذکور اقدام کنند.
۳۱	ث			ث- سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است تا پایان سال اول برنامه، زمینه‌های لازم برای تکمیل اظهارنامه مالیاتی تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی و ارائه اطلاعات آن به وزارت تعاون،			قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	ماده ۱۶ قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی		حکم زیر به‌عنوان ماده ۱۶ مکرر به قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی الحاق می‌یابد: سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است تا پایان سال اول برنامه هفتم، زمینه‌های لازم برای تکمیل اظهارنامه مالیاتی تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی و ارائه اطلاعات آن

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				کار و رفاه اجتماعی به صورت برخط به منظور شناسایی دقیق افراد یا خانوارهای دهک‌های با درآمد پایین را فراهم نماید.						به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به صورت برخط به منظور شناسایی دقیق افراد یا خانوارهای دهک‌های با درآمد پایین را فراهم نماید.
۳۱	ج			ج- بنیاد شهید و امور ایثارگران مکلف است با توجه به شأن و منزلت خانواده معظم شهدا و ایثارگران و ضرورت توسعه خدمت رسانی به ایشان از طریق مراجع ذی‌ربط و با هدف تقویت عدالت و حمایت هدمند، ارتقا اثربخشی و افزایش رضایتمندی جامعه هدف در ارائه خدمات، نسبت به اصلاح، تنقیح و تجمیع کلیه قوانین و مقررات موجود در حوزه خدمات‌رسانی به ایثارگران از جمله قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران و اصلاحات بعدی آن، قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز، ازکارافتاده و مفقودالاثر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و اصلاحات بعدی آن، قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان			قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران		اصلاح و تنقیح قوانین در صلاحیت مجلس است و واگذاری آن به موجب اطلاق این بند با اصل ۸۵ مغایر است	حکم زیر به‌عنوان ماده ۷۶ مکرر به قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران الحاق می‌یابد: بنیاد شهید و امور ایثارگران مکلف است با توجه به شأن و منزلت خانواده معظم شهدا و ایثارگران و ضرورت توسعه خدمت رسانی به ایشان از طریق مراجع ذی‌ربط و با هدف تقویت عدالت و حمایت هدمند، ارتقا اثربخشی و افزایش رضایتمندی جامعه هدف در ارائه خدمات، نسبت به اصلاح، تنقیح و تجمیع کلیه قوانین و مقررات موجود در حوزه خدمات‌رسانی به ایثارگران از جمله قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران و اصلاحات بعدی آن، قانون حالت اشتغال مستخدمین شهید، جانباز، ازکارافتاده و مفقودالاثر انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و اصلاحات بعدی آن، قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان

ماده	بند	جزء	تبصره	متن	دارای ماهیت برنامه‌ای	دارای ماهیت غیر برنامه‌ای (دائمی)	نام قانون مرتبط در قوانین کنونی	ماده قانونی مرتبط در قوانین کنونی (سابقه قانونی)	انطباق با قانون اساسی و اسناد بالادستی	متن منقح شده
				آن، قانون تسهیلات استخدامی و اجتماعی جانبازان انقلاب اسلامی تا پایان سال اول برنامه متناسب با نوع و سابقه ایثارگری، میزان ازکارافتادگی با لحاظ سن و دهک درآمدی اقدام نماید.						انقلاب اسلامی تا پایان سال اول برنامه هفتم متناسب با نوع و سابقه ایثارگری، میزان ازکارافتادگی با لحاظ سن و دهک درآمدی اقدام نماید.

نتیجه‌گیری

درج احکام دائمی و یا دارای ماهیت غیربرنامه‌ای در لویح برنامه، به جهت عدم اجرای فرایند رسیدگی که در خصوص سایر قوانین در مجلس اجرا می‌شود و به تعبیر دقیق‌تر، سرعت بخشی به فرایند تصویب احکام و مفاد مدنظر، دارای سابقه‌ای طولانی در نظام قانون‌گذاری کشور است.

فارغ از ویژگی‌هایی که هر حکم قانونی باید داشته‌باشد، حکمی برنامه‌ای است که **اولاً**، موقت بوده و ماهیت دائمی نداشته‌باشد؛ لذا ایجاد سازمان که وجود آن مستلزم دوام و دائمی بودن آن سازمان است، غیر برنامه‌ای است مگر مواردی که سازمان برای مدت ۵ سال و یا به صورت آزمایشی موضوع اصل ۸۵ قانون اساسی ایجاد شود و در پایان مدت برنامه، وضعیت آن طبق قوانین تعیین تکلیف شود. **ثانیاً**، قرائن و سوابق موجود در قوانین کشور، نشانگر تکراری بودن و عدم هدف‌گذاری آن صرفاً در یک دوره از برنامه نباشد؛ لذا تکرار حکمی که در قوانین برنامه قبلی آمده باشد، برنامه‌ای تلقی نمی‌شود. درج چنین احکامی در لایحه برنامه، با اصول قانون‌نویسی (موضوع بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری ابلاغی ۱۳۹۸/۷/۶ مقام معظم رهبری)، مغایر است.

فصول پنجم و ششم لایحه برنامه هفتم مشتمل بر ۲۷ حکم لازم‌الاجرا است که از این ۲۷ حکم:

الف) ۲ حکم، یعنی حدود ۷ درصد، برنامه‌ای هستند و ۲۵ حکم، یعنی ۹۳ درصد، غیربرنامه‌ای.

ب) ۲۰ حکم، یعنی حدود ۷۴ درصد، منجر به اصلاح قوانین جاری کشور می‌شوند و ۷ حکم، یعنی ۲۶ درصد، این چنین نیستند.

پ) ۴ حکم، یعنی حدود ۱۵ درصد، با قانون اساسی و اسناد بالادستی مغایرتی ندارند و ۲۳ حکم، یعنی ۸۵ درصد، با قانون اساسی و اسناد بالادستی مغایر هستند.

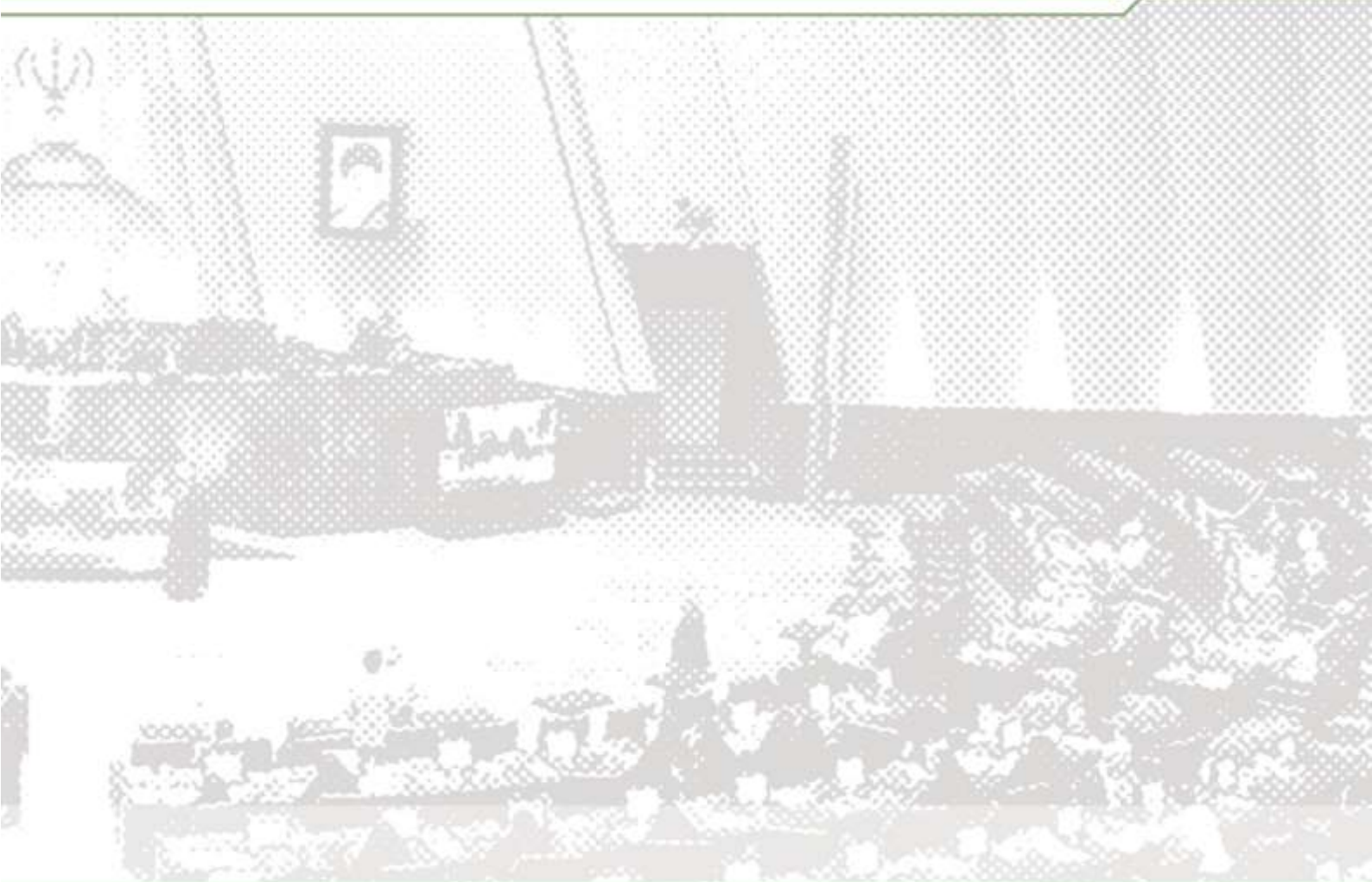
نظام حقوقی کشور از عدم رعایت اصل انطباق و قواعد قانون‌نویسی، آسیب‌های فراوانی دیده‌است. بنابراین پیشنهاد می‌شود **اولاً**، احکام مغایر با قانون اساسی و اسناد بالادستی مورد بازنگری قرار گیرند؛ **ثانیاً**، هر یک از مواد لایحه برنامه که منجر به اصلاح قوانین کشور می‌شود و ماهیت برنامه‌ای ندارد، در قانون جاری مرتبط به خود جایابی و تعیین تکلیف شود. **ثالثاً**، احکام غیربرنامه‌ای، در قالبی غیر از لایحه برنامه مورد رسیدگی و تصویب قرار گیرد.

منابع و مأخذ

۱. قانون اساسی.

۲. سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام معظم رهبری.

۳. قوانین لازم‌الاجرا کشور.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir